

отримання сертифікатів відповідності можливим стане отримання високого прибутку. У Німеччині приблизно 8% площ сільськогосподарських угідь відводяться під органічне сільське господарство, і це є незначним показником через недостатність виділення коштів урядом на розвиток органічного агросектору. За даними опитувань, близько 90% громадян Німеччини вважають за необхідне більше вкладати коштів саме у виробництво органічної продукції. Зважаючи на постійно зростаючу динаміку споживання органічних продуктів, німецькі переробники потребують збільшення поставок сировини, і саме цим мають скористатися

українські виробники сертифікованої органічної продукції для виходу на європейський ринок.

Органічне сільське господарство та органічне садівництво набувають усе більшого розвитку не тільки в Україні, але й у планетарних масштабах, тому для України перспективним повинно стати впровадження інноваційного досвіду органічного садівництва, а також важливо розглянути можливості експорту органічної продукції відповідно до споживчого попиту. Пріоритетом повинно стати створення належної законодавчої бази з відповідною адаптацією до вимог та стандартів Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Ринок фруктів і винограду: поточна кон'юнктура і прогноз / А. Шумейко, С. Кондратенко, А. Григоренко // Пропозиція. – 2009. – № 11. – С. 42–47.
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.organic.com.ua/ru/news?start=4>.
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://acorngreen.com/uk/34/organic-lifestyle2>.
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://agrokraina.com.ua/plants/54-organichne-sadivnictvo>.

УДК 303.42:330.34:631.11:634

Нестерчук Я.А.

*аспірант кафедри маркетингу,
Уманський національний університет садівництва*

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ МЕХАНІЗМУ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ САДІВНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ

METHODICAL ASPECTS OF PERFORMANCE EVALUATION OF THE MECHANISM OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF HORTICULTURAL ENTERPRISES

У статті обґрунтовано етапи оцінки результативності механізму стійкого розвитку підприємства. Доповнено критерії оцінки за рахунок показників досягнення стійких темпів економічного зростання галузі садівництва, отримання прибутку, достатнього для самофінансування економічного розвитку та його зростання в динаміці. Вдосконалено класифікацію зовнішніх й внутрішніх факторів забезпечення інтенсифікації та стійкого розвитку підприємств галузі садівництва, а також методику розрахунку коефіцієнтів сталості, що характеризують рівень сталості факторів розвитку садівничих підприємств щодо розвитку галузі садівництва конкретного регіону.

Ключові слова: стійкий розвиток, садівничі підприємства, інтенсифікація, механізм, коефіцієнт сталості, системний підхід.

В статье обоснованы этапы оценки результативности механизма устойчивого развития предприятия. Дополнены критерии оценки за счет показателей достижения устойчивых темпов экономического роста отрасли садоводства, получения прибыли, достаточной для самофинансирования экономического развития и ее роста в динамике. Усовершенствована классификация внешних и внутренних факторов обеспечения интенсификации и устойчивого развития предприятий отрасли садоводства, а также методика расчета коэффициентов устойчивости, характеризующих уровень устойчивости факторов развития садоводческих предприятий по отношению к развитию отрасли садоводства конкретного региона.

Ключевые слова: устойчивое развитие, садоводческие предприятия, интенсификация, механизм, коэффициент устойчивости, системный подход.

The article substantiates the stages of performance evaluation of the mechanism of sustainable development of an enterprise. Evaluation criteria were complemented by means of indexes of achievement of sustainable economic growth rates of horticulture, making a profit, sufficient enough for its own financing of economic growth and its growth in dynamics. Classification of external and internal factors providing intensification and sustainable development of enterprises in horticulture was improved, as well as methodology for calculating coefficients of sustainability characterizing the level of sustainability of development factors of horticultural enterprises in relation to the development of horticulture of a particular region.

Keywords: sustainable development, horticultural enterprises, intensification, mechanism, sustainability coefficient, comprehensive approach.

Постановка проблеми. Формування теоретичного базису стійкого розвитку садівничих підприємств з орієнтацією системи управління на економічне зростання виявило проблему оцінки стійкості розвитку аграрних бізнес-структур цієї галузі, логіка вирішення якої потребує розробки науково обґрунтованих методичних підходів.

У сучасних умовах ринкової трансформації аграрної економіки та залучення до глобалізаційних процесів механізм стійкого розвитку садівничих підприємств стає складовою частиною організаційної культури господарюючих суб'єктів, адже має у складі економічні, організаційні сегменти, елементи управління.

Цільова спрямованість механізму визначається процесом постановки стратегічних цілей стійкого розвитку, їх вибору та реалізації. Саме реалізація таких цілей сприяє збільшенню результативності економічної, екологічної, соціальної діяльності сільськогосподарських підприємств у перспективі, передбачає здійснення контролю та координації результатів господарювання, спонукає до прийняття оптимальних управлінських рішень із питань стійкого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічний базис ефективного розвитку вітчизняних садівничих підприємств розроблений у працях О.Л. Барабаш, О.Ю. Єрмакова, В.І. Чорнодон, О.М. Шестопаля, А.І. Шумейка та ін. Проте наявний науковий базис оцінки результативності підприємств галузі має окремі недоліки, пов'язані з недосконалістю методики оцінки рівня сталості розвитку виробничої системи.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування етапів та критеріїв оцінки результативності механізму стійкого розвитку підприємства, класифікація зовнішніх й внутрішніх факторів забезпечення інтенсифікації та стійкого розвитку підприємств галузі садівництва, вдосконалення методики розрахунку коефіцієнтів сталості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Окремі автори пропонують здійснювати комплексний аналіз сталого розвитку підприємства з урахуванням його функціональних складників (фінансового, маркетингового, виробничого, інвестиційного, соціального) для уніфікації наявних підходів до оцінки рівня сталого розвитку [1]. Проте такі пропозиції носять загальний характер без обґрунтування основних категорій «фактор ефективності», «показник» та «критерій ефективності», без яких О.В. Білега вважає неможливим розгляд поняття «ефективність» [2]. Підтвердженням цього є теза щодо механізмів стійкого розвитку, які, «як і будь-які інші механізми регулювання економічної, екологічної, соціальної діяльності суспільства, аналізуються на основі їх зовнішніх результатів за допомогою чітко визначених критеріїв дослідження» [3]. Основним недоліком окремих підходів Л.Ю. Вдовиченко також вважає відсутність чітких критеріїв ефективності [4].

Пропоновані в науковій літературі етапи оцінки результативності механізму стійкого розвитку підприємства дали змогу подати цей процес у вигляді алгоритму послідовних дій:

1) формулювання мети та цілей оцінки, побудова системи оціночних критеріїв та параметрів, а також принципів інформаційного забезпечення та джерел інформації;

2) постановка завдань, розробка методики оцінки, термінів проведення, складання плану;

3) розробка системи показників;

4) вибір методики та інструментарію формування інформаційної бази;

5) затвердження графіка проведення основних операцій, строків оприлюднення проміжних та кінцевих результатів;

6) формування бюджету;

7) збір інформації, її аналітична обробка, встановлення впливу факторів на параметри сталості підприємства, взаємозв'язків, взаємозалежностей, закономірностей, оформлення результатів;

8) установа відповідності результативних даних критеріям стійкого розвитку;

9) формулювання висновків та рекомендацій.

Більшість дослідників утвердилися в думці, що стійкий розвиток сільськогосподарського підприємства знаходить вираження у досягненні систем цілей (економічних, соціальних, екологічних та ін.). Максимізація прибутку перестає бути визначальною метою, орієнтиром для управлінської діяльності. Вона урівнюється з іншими економічними цілями, а також засобом досягнення системи стратегічних цілей суб'єкта господарювання. Пропонуємо розширити перелік основних критеріїв оцінки стійкого розвитку підприємства, а отже, й ефективності механізму його реалізації за рахунок показників досягнення стійких темпів економічного зростання галузі садівництва, отримання прибутку, достатнього для самофінансування економічного розвитку та його зростання в динаміці.

Враховуючи принципи системного підходу, вважаємо, що показники ефективності стійкого розвитку підприємства повинні бути систематизовані за ознаками ресурсозабезпечення, виробництва продукції, її розподілу, обміну та споживання. Таким чином, буде проаналізовано зміст відтворювального процесу та кругообіг капіталу. За такого підходу можливо досягти цілісності системи показників – від факторів, що впливають на сталий розвиток підприємства, до результатів впровадження механізму його забезпечення. Деякого розширення системи показників потребує аналіз на рівні інтегрованих структур аграрно-промислового виробництва.

Використовуючи в аналітичній практиці запропоновану О. Шубравською систему показників сталого розвитку аграрного сектору з виділенням показників економічного, соціального та екологічного блоків, необхідно вказати на її обмеження макро- та мезорівнем [5]. Проте запропонована автором методика побудови індексів сталості як відношення показників поточного стану галузі з їх нормативним значенням або базовим періодом є актуальною і для аналізу результативності механізму сталого розвитку на рівні підприємства.

Виділяючи аналіз впливу факторів на розвиток та забезпечення розширеного відтворення галузі садівництва в межах сільськогосподарських підприємств в окремий напрям дослідження, вважаємо його однією зі складових частин ефективності механізму забезпечення стійкого розвитку таких підприємств. Іншими складниками є результативність галузі за умови раціонального використання виробничого потенціалу та мінімізація витрат на попередження заподіяння екологічної шкоди.

Сталий розвиток підприємства як динамічна категорія вимагає глибокого ретроспективного аналізу системи показників, що в умовах нестабільності економічної, фінансової системи, значних інфляційних процесів та цінових диспропорцій призводить до обмеження використання вартісних показників та необхідності дотримання принципу порівняності даних.

Однак в основу оцінки економічної стійкості підприємства покладено розрахунок та аналіз фінансових показників, адже рівень забезпечення підприємства фінансовими ресурсами, раціональне їх розміщення та ефективне використання значною мірою визначають рівень розвитку сільськогосподарського виробництва. Цільовими напрямками такого аналізу стають: моніторинг фінансових результатів діяльності підприємства, його платоспроможності, аналіз структури балансу, оцінка можливостей самофінансування розширеного розвитку галузей сільськогосподарського виробництва.

Господарська діяльність підприємств аграрної сфери формується під впливом багатьох факторів, саме взаємопов'язана дія яких має визначальний вплив на розвиток економічних явищ і процесів.

Використання результатів дослідження вітчизняних науковців, які узагальнили прояв синергетичного ефекту передумов та загроз сталого розвитку економіки [6], та узагальнення взаємопов'язаних зовнішніх та внутрішніх факторів забезпечення інтенсифікації та стійкого розвитку підприємств галузі садівництва вимагають їх систематизації та класифікації за основними ознаками: ресурсними, економічними, організаційними, правовими (рис. 1).

Класифікуючи фактори впливу на забезпечення стійкого розвитку садівничих підприємств, до уваги беремо методологічний підхід пошуку резервів ефективного виробництва продукції галузі та органічний зв'язок чинників у процесі інноваційного оновлення аналізованої економічної системи.

Рівень впливу ресурсних факторів – це завжди інтегральна величина, тобто інтенсифікація використання земельних ресурсів, матеріально-технічна база садівничих підприємств, їх кадрове забезпечення, активізація інвестиційних процесів та достатнє інформаційне забезпечення здійснюють комплексний вплив на стійкість розвитку садівничих підприємств, переводячи галузь садівництва на промислову основу [7; 8].

Враховання та ефективне використання економічних чинників розвитку засобами аграрно-промислової інтеграції, горизонтального та вертикального кооперування, розвитку економічних відносин на засадах жорсткого планування та прогнозування, вдосконалення фінансово-кредитної та страхової систем, економічного стимулювання та активізації ринкової позиції стає вагомим складовою частиною механізму забезпечення сталості суб'єктів галузі [9].

Дія системи організаційних факторів проявляється через структурування органічно-виробничих систем усіх рівнів, чітке розмежування функцій органів управління, вдосконалення організації праці, оперативного управління, маркетингу та логістики на підприємствах.

Особливості стохастичної залежності між факторами та результатами господарської діяльності визначають широке використання аналітичного методу

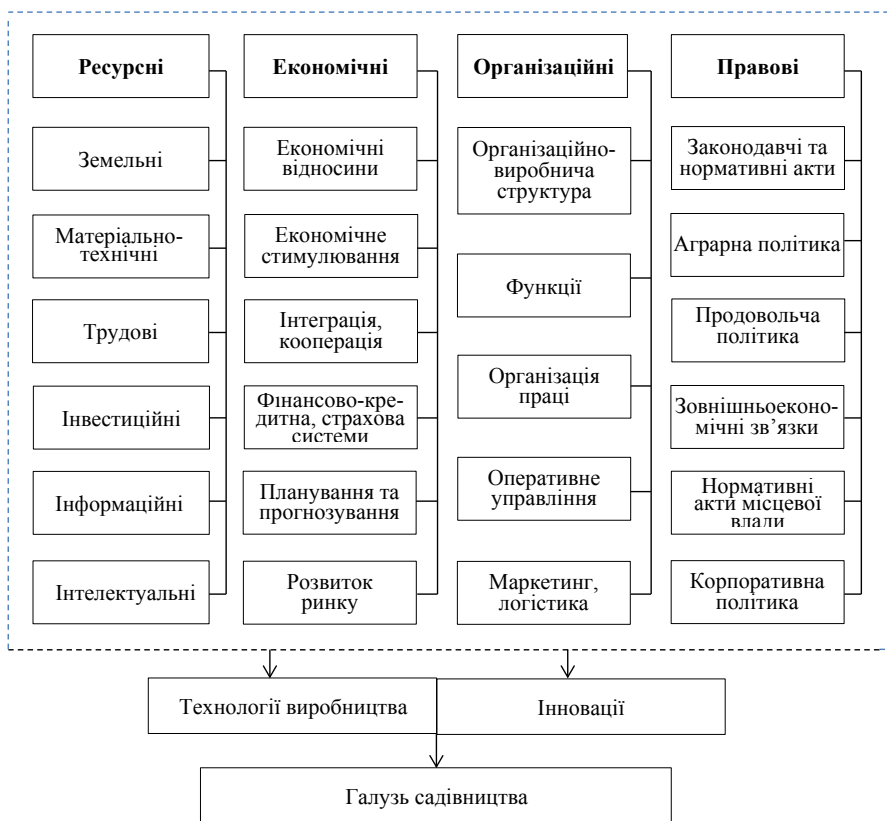

Рис. 1. Фактори стійкого розвитку підприємств галузі садівництва

опису виробничих функцій (багатофакторних економічних моделей) засобами математичного моделювання.

Такий метод може бути використаний для оцінки рівня використання виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств із конкретизацією аналітичних досліджень по кожному його елементу. Для цього пропонується розраховувати середні часткові коефіцієнти еластичності:

$$K_{e_i} = A_i \cdot \frac{\bar{X}_i}{\bar{Y}}$$

де K_{e_i} – середній частковий коефіцієнт еластичності параметра оптимізації (Y) за i -м елементом ресурсного потенціалу;

A_i – коефіцієнт регресії для i -го фактору;

$\bar{X}_i$ – середнє значення i -го фактору;

$\bar{Y}$ – середнє параметра оптимізації.

Сучасні суб'єкти аграрного бізнесу мають змогу повною мірою використовувати стратегічну перевагу сільськогосподарського виробництва – можливість поєднати в межах однієї господарської структури та спільної цільової спрямованості двох фаз процесу відтворення (виробництва і споживання). Таке поєднання можливе завдяки сучасним формам і методам інтеграційних взаємодій в аграрно-промисловому виробництві.

Оцінюючи поточний стан та динаміку показників сталого розвитку сільськогосподарського підприємства, тобто факторів впливу на результативні показники, варто використати методику розрахунку коефіцієнтів сталості по кожному окремому фактору [10]. При цьому необхідно дещо скоригувати запропоновану методику з урахуванням оцінки сталості підприємств галузі садівництва. Так, автор відхиляє можливість співвідношення фактичних значень показників з їх нормативами через значну залежність від природно-кліматичних та біологічних факторів. Тому як базу порівняння пропонується використовувати середньостатистичні значення показників сільськогосподарських підприємств району за досліджуваний період.

Використовуючи методику для оцінки факторів сталості частини підприємств регіону, що спеціалізуються на виробництві садівничої продукції, вважаємо доцільним формувати базу порівняння виключно на основі показників діяльності цих підприємств. Тоді коефіцієнти сталості факторів розраховуються як відношення середнього значення показника конкретного садівничого підприємства за досліджуваний період до середнього значення того ж показника по групі досліджуваних підприємств такої ж спеціалізації:

$$K_{c_i} = \frac{\bar{\Phi}_{pi}}{\Phi_{oi}}$$

де K_{c_i} – коефіцієнт сталості i -го фактору;

$\bar{\Phi}_{pi}$ – середнє значення i -го фактору аналізованого підприємства за досліджуваний період;

$\bar{\Phi}_{oi}$ – середнє значення i -го фактору базисної групи підприємств за досліджуваний період.

Такі розрахунки проводяться щодо факторів та результату, що знаходяться у прямій залежності. У разі оберненого впливу факторіальних та результативного показників формула буде мати вигляд:

$$K_{c_i} = \frac{\bar{\Phi}_{oi}}{\bar{\Phi}_{pi}}$$

Розраховані таким чином відносні величини характеризують рівень сталості факторів розвитку садівничих підприємств щодо розвитку галузі садівництва конкретного регіону. При цьому інтерпретується значення коефіцієнту порівняно з одиницею. Рівність або перевищення критерію свідчить про відповідність ознакам сталості.

На основі розрахованих коефіцієнтів сталості основних факторів розраховується середній узагальнюючий показник:

$$\bar{K}_{\Pi} = \frac{\sum K_{c_i}}{N}$$

де $\bar{K}_{\Pi}$ – середній узагальнюючий коефіцієнт сталості садівничого підприємства;

N – кількість факторів.

Розраховані таким чином коефіцієнти дають можливість установити рівень впливу кожної факторіальної ознаки на загальний результативний показник:

$$P_i = \frac{K_{c_i} - 1}{\sum (K_{c_i} - 1)} \cdot 100\%$$

де P_i – рівень впливу i -го показника на значення узагальнюючого коефіцієнта сталості садівничого підприємства.

Висновки з проведеного дослідження. Аналітичні дослідження попередніх років доводять незначний вплив на показники сталості виробничо-господарської діяльності форм власності та організаційно-правових форм садівничих підприємств. Натомість система економічних відносин, рівень техніко-технологічного забезпечення, управління виробництвом тощо як складники механізму сталого розвитку стають визначальними в динаміці результативних показників підприємства. Саме в межах такого механізму забезпечуються структурна збалансованість галузі та її інноваційне переоснащення. При цьому саме реалізація механізму економічними важелями активно спонукає до пропорційності виробництва, застосування прогресивних ресурсоощадних технологій, нових форм організації виробництва та праці.

Вдосконалена методика системного аналізу забезпечує комплексність дослідження результативності садівничих підприємств, що дає змогу розробити методологічний алгоритм пошуку резервів їх сталого розвитку. Багаторазове використання моделі стає засобом оптимізації управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Семенюк О.М. Алгоритм комплексної оцінки рівня сталого розвитку підприємства / О.М. Семенюк // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2013. – № 6. – Т. 2. – С. 186–189.
2. Білега О.В. Оцінка ефективності мотиваційних механізмів управління розвитком кластерів / О.В. Білега // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – Вип. 1(44). – С. 147–152.
3. Рыбников А.М. Оценка эффективности регионального организационно-экономического механизма обеспечения устойчивого развития / А.М. Рыбников, М.С. Рыбников // Ученые записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серия «Экономика и управление». – 2014. – Т. 27(66). – № 4. – С. 151–158.

4. Вдовиченко Л.Ю. Механізм здійснення регуляторної діяльності та проблеми оцінки його ефективності / Л.Ю. Вдовиченко // Економіка: реалії часу. – 2014. – № 6(16). – С. 178–183.
5. Шубравська О.В. Чинники та індикатори сталого розвитку агросфери / О.В. Шубравська // Економіка АПК. – 2005. – № 12. – С. 15–20.
6. Буркинський Б.В. Економічний вектор стратегії сталого розвитку України / Б.В. Буркинський, Л.Є. Купінець, С.К. Харічков // Екологія і природокористування. – 2012. – Вип. 15. – С. 163–174.
7. Гуторова О.О. Особливості конкуренції й основні чинники формування конкурентоспроможності плодово-ягідної продукції / О.О. Гуторова // Збірник наук. праць Таврійського державного агротехнологічного ун-ту (економічні науки). – 2012. – № 2(18). – Т. 2. – С. 81–91.
8. Шестопаль О.М. Проблеми інвестицій у створення (відтворення) промислових садів і основні напрямки їх вирішення / О.М. Шестопаль // Економіка України. – 2003. – № 10. – С. 47–55.
9. Кушнірук В.С. Напрями інтенсифікації садівництва та ефективність його ведення в регіоні / В.С. Кушнірук // Збірник наукових праць Черкаського ДГУ. Серія «Економічні науки». – 2007. – Вип. 18. – Ч. II. – С. 161–164.
10. Зубова О.В. Методика оцінки і прогнозування сталості розвитку сільськогосподарських підприємств / О.В. Зубова // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. Економічні науки. – 2011. – Вип. 112. – С. 276–281.

UDC 339.92:658.14

Petrashko O.P.

Associate ICU,

Postgraduate Student of International Trade Department,

Kyiv National Economic University

HISTORICAL SIMULATION OF VALUE-AT-RISK MODEL: RESULTS & ASSESSMENT

ІСТОРИЧНА СИМУЛЯЦІЯ МОДЕЛІ VALUE-AT-RISK: РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОЦІНКА

In this paper two variables are be tested for the importance in the Historical Simulation Value-at-Risk (VaR) estimation model. These variables are the Price-to-Earnings (P/E) ratio and the leverage ratio. These are some of the main indicators for any equity with respect to earnings and the probability of bankruptcy (probably, one of the most directly related to the risk measurement).

Keywords: systematically important financial institution (SIFI), Price-to-Earnings (P/E), Debt/Equity, Value-at-Risk (VaR), ranking procedure, financial risk management.

У цій статті дві змінні будуть протестовані на предмет їх значущості в історичній симуляції моделі оцінки ризиків Value-at-Risk (VaR). Цими змінними визначені відношення ціни акції компанії до її чистого прибутку (P/E) та частка позичкових коштів по відношенню до акціонерного капіталу. Таким чином будуть протестовані деякі з основних показників для будь-якої компанії пов'язані з прибутковістю і ймовірністю банкрутства (напевно, одні з найбільш безпосередньо пов'язаних з вимірюванням фінансового ризику).

Ключові слова: системно-важливий фінансовий інститут (СВФІ), Price-to-Earnings (P/E), Debt/Equity, Value-at Risk (VaR), процедура ранжування, фінансовий ризик-менеджмент.

В этой статье две переменные будут протестированы на предмет их значимости в исторической симуляции модели оценки рисков Value-at Risk (VaR). Этими переменными обозначены отношение цены акции компании к ее чистой прибыли (P/E) и доля заемных средств по отношению к размеру акционерного капитала. Таким образом, будут протестированы некоторые из основных показателей для любой компании связанные с прибыльностью и вероятностью банкротства (наверное, одни из наиболее непосредственно связанных с измерением финансового риска).

Ключевые слова: системно-важный финансовый институт (СВФИ), Price-to-Earnings (P/E), Debt/Equity, Value-at Risk (VaR), процедура ранжирования, финансовый риск-менеджмент.

Introduction. Value-at Risk (VaR) is a tool that is employed primarily in financial risk management as it can be classified as a risk measure of the risk of a loss occurring in a given timeframe on a specific portfolio of financial assets. All of the systematically important financial institution (SIFI) including globally operating banks, insurance

companies and any other financial institution that enjoys the global interconnectivity to the extent that its failure could trigger a financial crises are indeed employing VaR as a risk measurement tool in order to quantify the risk exposure to the market. This fact illustrates the extraordinary significance of the VaR model. Yet, despite the sig-